

Studium i pro lidi s hendikepem

[Bezbariérové ČVUT: užitečný projekt, nebo i realita?]

Je ČVUT přívětivé i pro studenty a zaměstnance se zdravotním postižením? Jak se daří zpřístupnit objekty, které byly navrženy a postaveny zpravidla v minulém století (ČVUT působí dokonce i v objektu z konce 17. století!), kdy neměla platnost žádná vyhláška zaměřená na problematiku navrhování pro osoby se zdravotním postižením?

Díky bývalému centru TEREZA (nyní Středisko ELSA ČVUT), zaměřenému na pomoc lidem se zrakovým hendikepem, které bylo otevřeno před dvaceti lety na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské v Trojanově ulici, má ČVUT renomé vysoké školy, která se snaží zpřístupnit studium i těm, kteří by bez odborné pomoci příliš šancí neměli. Postupně se budovy ČVUT vybavují orientačními hlasovými majáčky, které slouží nevidomým osobám k lepší orientaci při dohledávání vchodu do budovy a pohybu v ní. Majáček ovládá sama nevidomá osoba prostřednictvím ovladače, který má u sebe. Jeho pomocí může aktivovat buď základní hlasovou frázi majáčku obsahující označení budovy spolu s orientačním zvukovým signálem, nebo doplňkovou hlasovou frázi se stručnými informacemi týkající se interiéru budovy. Správné umístění majáčku, typicky v ose vstupu do budovy, zaručuje relativně přesné a bezpečné navádění osoby. Nyní jsou ve dvou objektech FJFI (Trojanova a Břehová), v Dejvicích jsou umístěné na rektorátu a ve Studentském domě, chystá se jejich instalace v Nové budově a FEL (Technická ul.).

Nejde však jen o zrakové postižení. Pomoc potřebují i lidé s dalšími hendikepy – sluchovým či pohybovým postižením, se specifickou poruchou učení, s psychickou poruchou nebo s chronickým somatickým onemocněním. Právě studentům se specifickými potřebami poskytuje služby Středisko ELSA ČVUT. V jeho kompetenci se nyní realizuje projekt Bezbariérové ČVUT, jenž je zaměřen na architektonicko-stavební zpřístupnění vysokoškolského vzdělání a prostředí osobám se zdravotním postižením. V první fázi jsou mapovány objekty ČVUT, poté budou navrženy úpravy vedoucí k lepší přístupnosti.

Právo na svobodný pohyb

Právo na svobodný pohyb občanů, které je realizováno mimo jiné budováním bezbariérového prostředí a odstraňováním stávajících

bariér, patří k nezbytným předpokladům úspěšného začlenění občanů se zdravotním postižením do společnosti. „Usílujeme o to, aby také naši studenti mohli toto právo v každodenním životě na škole uplatňovat, a to v maximálně dosažitelné míře. Na realizaci bezbariérového ČVUT se proto hodláme spojit se všemi odborníky a partnery, kteří mohou a chtějí pomoci,“ říká Mgr. Barbora Čalkovská, vedoucí Střediska ELSA ČVUT.

Univerzitní prostory, v nichž probíhá výuka a výzkum, ale i zázemí – ubytování, stravování a sport – si v rámci projektu vzaly na mušku Ing. arch. Jana Zezulová a Ing. arch. Veronika Bešáková, Ph.D. z Fakulty architektury ČVUT v Praze. Mapování objektů vychází z předpisů pro navrhování objektů z hlediska bezbariérovosti (vyhláška číslo 398/2009 Sb.), jde o přístup pro osoby s pohybovým, zrakovým, sluchovým a s mentálním postižením a další.

Daří se zpřístupnit i historické objekty

Mapování probíhá od listopadu 2012 do června 2013. Objekty, řešené v rámci projektu, byly vybrány pracovníky Střediska ELSA na základě jejich zkušeností se studenty se zdravotním postižením. Největší procento univerzitních prostor bylo postaveno v 1. pol. 20. století, nejnovější je Nová budova Dejvice z počátku 21. století, kde sídlí Fakulta architektury a Fakulta informačních technologií.

Architektonické ztvárnění, typologie i stavební konstrukce objektů odpovídají době jejich realizace. „Většina splňuje základní principy přístupnosti, jako jsou například jasně definované, rozeznatelné vstupy, volný pohyb po objektech, dostatečná šířka chodeb, odlišení prvního a posledního stupně schodišťového ramene. Na druhou stranu zde přirozeně chybí modernější prvky, jako jsou výtahy, akustické značení a další. Úpravy objektů situovaných v památkové zóně budou složitější při hledání řešení, přijatelného z hle-

diska památkové péče. Je pozitivní, že vedle široké škály možností zásahů do stavebních konstrukcí probíhá neustálý vývoj prvků pro překonávání bariér, ať už trvalého, nebo dočasného charakteru,“ shrnuje situaci Ing. arch. Jana Zezulová.

Dejvicí areál potřebuje úpravy

A jak je na tom dejvicí areál, kde je soustředěna výuka největšího počtu studentů ČVUT? Většina budov bez závislosti na historii a způsobu využití má některé shodné prvky. Vstupy jsou jasně rozeznatelné od okolí, větší část jich je na úrovni chodníku a nevyžaduje stavební úpravy. Výjimku tvoří kolej Orlík a Studentský dům, kde bezbariérové zpřístupnění pro osoby s omezením pohybu vyžaduje značné stavební úpravy. Také Fakulta stavební není ideální: v roce 2010 sice proběhly stavební úpravy vstupního prostoru objektu C, bohužel však nedošlo ke kompenzaci bariéry, již je venkovní schodiště, které mohlo být např. doplněno rampou, venkovním výtahem nebo plošinou.

Pokud jde o pohyb po objektech, pak podle zpracovatelek projektu není problém

najít řešení k odstranění stávajících bariér. „Všechny rampy, včetně Masarykovy koleje, je potřeba upravit. Ve většině objektů chybí označení schodišť pro osoby s postižením zraku. Většina výtahů je třeba vyměnit, polovina jich je zastaralých, velká část má minimální rozměry,“ říká Ing. arch. Jana Zezulová.

Ve většině případů bezbariérových toalet je třeba upravit osazení zařizovacích předmětů. V budovách stavební a strojní fakulty není problém vzhledem ke skeletovému konstrukčnímu systému změnou dispozic získat prostor pro bezbariérové toalety, spolu s možností zvětšení výtahové šachty. V prostorách pro výuku chybí ve většině velkých přednáškových sálů indukční smyčka a místo pro osobu na vozíku.

Vylepšení kolejí

„Bezbariérové pokoje pro osoby s omezením pohybu nepotřebují úpravy. Za pozornost však stojí situování bezbariérových upravených pokojů na Masarykově koleji v různých podlažích. V Dejvicí koleji jsou bezbariérové pokoje vzhledem k absenci výtahu umístěny ve vstupním podlaží, což je z hlediska denního provozu pohodlné a požárního úniku výborné, po sociální stránce už však tolik ne,“ upřesňuje arch. Zezulová. V objektech pro ubytování je počítáno též s požadavky studentů s vadami sluchu. „Záleží vždy na ochotě vedoucího vyčlenit pokoj se specifickými akustickými vlastnostmi, do budoucna není technický problém

Bezbariérová Horská: objekt je vybaven základními prvky obecného zpřístupnění pro osoby se zdravotním postižením. Vedle vstupních turniketů je prostor pro projetí osob na vozíku, osazena je výtahová plošina. Lidé se zdravotním postižením mohou využít bezbariérovou toaletu (madlo u umyvadla však nesplňuje vyhlášku) i výtah (jemuž však chybí sedátko a není dosud opatřen akustickou informací).

Přístupnost objektů pro osoby se zdravotním postižením je v průběhu zpracování projektu Bezbariérové ČVUT prezentována na webových stránkách Střediska ELSA, po dokončení projektu bude vydána brožura pro celé ČVUT. Jednotlivé objekty jsou popsány v textové části, doplněné o obrazovou dokumentaci (mapy, půdorysy, fotografie) spolu s popisem cest od dopravní infrastruktury města.

v každém objektu koleji provést akustickou izolaci vyčleněných pokojů.“

A jaké úpravy jsou nutné pro zlepšení situace i v ostatních dejvicích kolejích? „Budovy kolejí, které jsou umístěny blíže objektům s výukou, mají jak bezbariérový přístup, tak i bezbariérové upravené pokoje. Proto není potřeba požadovat, aby všechny objekty kolejí nabízely ubytování osobám se specifickými požadavky. Přesto by bylo vhodné zpřístupnit vstupy a pohyb po jejich objektech v rámci odstraňování sociálních bariér. V Bubenečské a Sinkuleho koleji by vzhledem k hromadným hygienickým zařízením mohly bezbariérové pokoje vzniknout při rekonstrukci a změně dispozice na obytné buňky. Na koleji Orlík by stačilo stavebně upravit stávající buňku, ovšem za cenu snížení počtu lůžek,“ říká Ing. arch. Jana Zezulová.

Na základě zmapování objektů vzniká návrh na odstranění bariér. Některé si vyžadují větší investice, např. zřízení plošin, ramp, výtahů, změny dispozic pro získání bezbariérových WC. Mezi středně náročné lze zařadit úpravy vrátnice (snížení části parapetu, zvýšení intenzity osvětlení), bezbariérových toalet (jejich dovybavení a změny osazení zařizovacích předmětů) a doplnění indukčních smyček do přednáškových sálů. Nejméně náročné z hlediska stavebních zásahů tvoří nejpočetnější skupina drobných úprav, kam patří např. značení pro osoby s omezením zraku (štítky na madlech na schodištích, označení stupňů schodišť), úpravy výtahových kabin (doplnění vybavení např. o sedátko, akustickou informaci) a především informace o objektech (označení bezbariérových toalet, vstupů).

Více na <http://www.elsa.cvut.cz/bezbarierove-cvut/>

Vladimíra Kučerová

[Foto: Jiří Ryszawy, VIC ČVUT]